

fra Julijan Kožul

ŽUPNIK U VELJACIMA

Na rubu Mostarskoga blata, u malom selu Ljuti Dolac, rodio se 16. travnja 1906. godine fra Julijan Kožul. Bio je treće dijete u obitelji Jure Kožula i Kate, rođene Čović. Istoga dana roditelji su ga odnijeli u crkvu sv. Ane na krštenje i nadjenuli su mu očevo ime Jure.

Nakon završetka pučke škole u rodnom mjestu, javlja se svome župniku te odlazi u sjemenište i 1919. godine upisuje Franjevačku klasičnu gimnaziju na Širokom Brijegu. Da školovanje nije prolazilo bez poteškoća, svjedoče dokumenti provincijskog arhiva za školsku godinu 1924./25., kada je pao na ispitima iz hrvatskoga, francuskoga i povijesti, zbog čega je izgubio pravo na daljnje školovanje. Ipak, omogućeno mu je da se zajedno s ostalim sjemeništarcima, koji su zbog slabijeg uspjeha bili isključeni, vrati i nastavi školovanje.

Fra Julijan Kožul i fra Vendelin Vasilj na studiju u Francuskoj

Po završetku šestoga razreda gimnazije oblači redovnički habit zajedno s deventoricom kandidata. To se zbilo na svetkovinu sv. Petra i Pavla, 29. lipnja 1926., a Jure tom prigodom uzima novo, redovničko ime fra Julijan. Školovanje nastavlja u širokobriježskoj gimnaziji te u lipnju 1929. pristupa završnim ispitima pred maturu. Ni oni nisu prošli bez poteškoća, pa 20. lipnja on i fra Nevinko Mandić padaju na ispitu iz matematike, ali ga uspješno polažu na jesenskom roku.

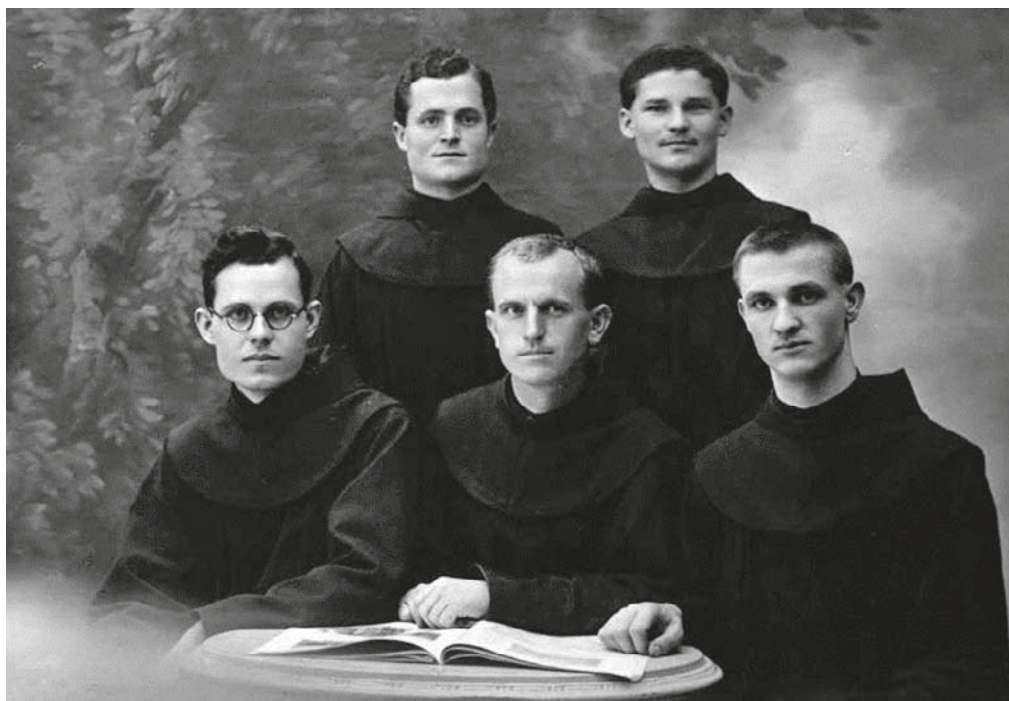
Na mostarskoj franjevačkoj bogosloviji provodi tri i pol godine, kada nakon zimskoga semestra četvrte godine 1932./33. nastavlja studij u inozemstvu. Svečane zavjete polaže 2. srpnja 1930., a nakon odslužena vojnoga roka, 11. prosinca 1932. u Mostaru je zaređen za svećenika.

Početak 1933. godine odlazi u Pariz na nastavak školovanja zajedno s fra Vendelinom Vasiljem. Za svoju prvu službu, početkom 1934. godine, imenovan je kapelanom na Humcu, gdje je nastojao osnovati Marijinu kongregaciju. Već 1935. godine premješten je u Posušje, gdje djeluje kao duhovni pomoćnik župnika, vikar franjevačke rezidencije i voditelj Trećega reda sv. Franje. Ubrzo postaje župnik u Seonici, gdje se brine o trošnoj župnoj kući, čatrnji i drugim objektima, te gradi fratarsku grobnicu za petoricu fratara koji su ondje bili župnici.

Godine 1941., kada je rat već dobro počeo, dolazi u Drinovce i tamo preuzima službu župnika. Iz toga vremena sačuvan je veći broj njegovih pisama upućenih provincijalu, u kojima među ostalim moli pomoć za nabavu materijala za izgradnju spomenika fra Paškalu Buconjiću. Fra Julijan je posebno imao smisla za zidarske radove i rado se njima bavio. U dopisima također opisuje stanje u župi: spominje prokopavanje tunela za hidroelektranu u Peć Mlinima te bilježi kako među radnicima vlada nerad i širenje komunističkih ideja. Ujedno moli i određene povlastice od Provincijalata vezane uz post od Svih svetih do Božića, jer je u ratnom stanju i neimaštini bilo iznimno teško doći do posne hrane.

U jednom drugom pismu iz proljeća 1942. moli Provincijalat dozvolu za odlazak u Zagreb, jer kako navodi u pismu, njegovi župljani silno gladuju, a nemaju ni što dovoljno zasijati. Također, opisuje teško stanje u kojem se nalazi župna kuća, kako nema šporeta, stola pa ni dovoljno pribora za jelo. U to vrijeme rat se ozbiljno približavao Hercegovini, što je vidljivo iz dopisa i otpisa fra Julijana s provincijalom. Svi započeti poslovi i projekti morali su se prekinuti i život se sveo na puko preživljavanje i spašavanje onoga što se da spasiti. Novi provincijal fra Leo Petrović u prosincu 1943. moli fra Julijana da primi stariju braću s Humca u župnu kuću u Drinovcima, jer je vojska zauzela tri četvrtine prostorija humačkoga samostana.

Sljedeća godina 1944. bila je i stota godina od samostalnoga življenja hercegovačkih franjevaca, odvojenih od bosanske provincije, a ujedno i jedna od najtežih godina za našu Provinciju. Na Širokom Brijegu, 16. svibnja 1944., provincijal

U Parizu 1933. godine fra Julijan s braćom, u gornjem redu slijeva

fra Leo Petrović saziva definitorijalni kapitul te vrši preraspodjelu osoblja, kojom je fra Julijan premješten za župnika u Veljake. Situacija u Veljacima bila je još teža, jer su u Veljake premješteni bogoslovi iz Mostara zbog opasnosti od rata, a s Humca i cijeli novicijat. Mala i trošna župna kuća odjednom postaje mjesto dviju odgojnih ustanova Provincije. Iako je bilo teško ratno stanje, nije se zamarila redovnička stega ni kućni red. O tome provincijal fra Leo Petrović piše fra Julijanu u više navrata, kako u rezidenciji mora vladati potpuni samostanski red i disciplina u pogledu molitve, klauzure, obdržavanja stroge šutnje te cjelokupnoga kućnog reda, jer se radilo o improviziranoj kući novicijata i bogoslovije.

Posljednje vijesti o fra Julijanu donosi upravo provincijal, koji u svojim bilješkama navodi da su ga partizani ispitivali pred kraj 1944. godine. U nekrologiju je stajalo kako je kasnije uhićen u Veljacima te strijeljan oko 10. veljače 1945. u okolini Ljubuškog, zajedno s fra Paškom Martincem. Ipak, s obzirom na to da je njegovo tijelo pronađeno u Zagvozdu, smatra se da su ga tamo odveli i ubili, jer teško da bi tijelo jednoga svećenika i ideološkoga protivnika prenosili tako daleko od Ljubuškog. Po zarobljavanju prvotno je bio smješten u Vitinu. Fra Paško Martinac, saznajući da je zarobljen, pokušao ga je osloboditi u dva navrata, ali ne uspijeva

fra Julijan Kožul kao
župnik u Veljacima

i na kraju kreće za njim jer su ga partizani povelili sa sobom u Ljubuški. Fra Jan-ko Bubalo u svojim uspomenaма *Apokaliptični dani* navodi kako su ih mještani vidjeli kako pješače u prljivim habitima s obješenim živim kokošima oko vrata.

Fra Julijanovo tijelo otkriveno je prilikom iskapanja na Đoginoj ledini u Zagvozdu 2005. godine, zajedno s tijelima fra Melhiora Prlića i fra Zdenka Zupca. Zanimljivo je kako na toj ledini, za razliku od okolnog zemljišta, nije rasla ni šuma ni trava. Samo lišaj i mahovina. Na njoj ni ovce nisu htjele pasti travu. Posmrtni ostaci su mu konačno identificirani 15. siječnja 2007. te su tijela trojice franjevac prenesena iz Zagvozda i ukopana u fratarski grob u širokobriješkoj crkvi 9. listopada iste godine, u kojem su tijela ostale braće ubijene 7. veljače 1945. na Širokom Brijegu.

Kao ni mnoge druge fratre, tako ni fra Julijana nisu zaobišle optužbe za surađivanje s tadašnjom državnom vlašću. Teške optužbe o njegovoj navodnoj povezanosti s ustaškim pokretom iznio je Viktor Novak u djelu „Magnum crimen“, gdje naširoko piše protiv Crkve u Hrvatskoj, te među mnogima spominje i fra Julijana kao onoga koji je „u Čapljini žario i palio, pa i aktivno učestvovao u borbama protiv NOV-e (Narodnooslobodilačke vojske)“. Optužbe se nastavljaju te dalje spominje kako je navodno u Čapljini svečano dočekaao ustaše kao vođa povorke i jahao konja koji je bio sav išaran slovom U. Međutim, te su tvrdnje neutemeljene i lažne kada se uzme u obzir činjenica da fra Julijan nikada nije službovao u Čapljini, niti je ikada službovao u blizini Čapljine u krugu od 25 kilometara. Fra Tugomir Soldo, koji je djelovao u Čapljini od 1939. do 1944. godine, navodi kako je u više navrata pozivao fra Julijana da dođe u Čaplinu razgledati novoizgrađenu rezidenciju i crkvu, ali on to nikada nije učinio.

Djeca u župi Seonici sa župnikom fra Julijanom Kožulom 1939. godine

Fra Julijan je ostao upamćen kao uzoran redovnik, nadahnut propovjednik i savjestan svećenik, vjeran svom poslanju u svakoj župi u kojoj je djelovao tijekom svoga kratkoga, ali ispunjenoga svećeničkog života. Bio je jednostavan i pristupačan, istinski čovjek naroda, koji se nije dao povući u vrtlog ideologija svoga vremena. Volio je životinje, a osobito konje. Iz brojnih sačuvanih pisama i dopisa provincijalatu vidljiva je njegova duboka odgovornost i bržnost prema svemu što mu je bilo povjereno. Nije bježao od teretâ, nego ih je savjesno nosio, a u najtežim ratnim trenucima, osobito za vrijeme službe u Veljacima, uz sve brige, skrbio je za bogoslove i novake, pomladak i budućnost ranjene Provincije. Strahote stradanja na kraju nisu zaobišle ni njega. I sam je postao jedan od svoje subraće koja su bila progonjena, lažno optuživana, mučena i ubijena, ne zbog onoga što su činili, nego zbog onoga što su bili – Kristovi.

Gospodine Bože, u Kristu si nam pokazao primjer življenja i vjernosti. Daj da poput njegovih slugu i mi ustrajemo u vjernosti do kraja, upravljajući pogled prema njemu, pobjedniku nad grijehom i smrću, koji živi i kraljuje u vijeke vjekova. Amen.

fra Filip Miloš

SLUGA BOŽJI FRA ANDRIJA TOPIĆ I 49 BRAĆE

SVJEDOCI VJERE

Zagreb, 2026.